

לחולין דפים יט, כ וז

חזקיה טעה

יש מהם הסוברים שטעה חזקיה (כלשון הרה"ג ר' ראובן אליצור ז"ל בקובץ מוריה כמובא בדף על הדף חולין דף נז עמוד א: "...לאור זה אולי אפשר לשער שטעותו של חזקיה - כפי הגדרת הדרישה (סי"ב אות א'), היה בזמן דאייקור [נשכח] תלמודיה, ואז אירע הדבר שרבי יוחנן תלמידו האכיל אותו תרנגולת לשם רפואה...")

חזקיה לא טעה אלא לא תרנגולין

יש המסבירים שחזקיה אכן התכוון לכך שאין ריאה לעוף וממקים טעמים באסמכתאות (בדף על הדף שם: "...ולזה כיון רבי יוסי בר' חנינא כשאמר מדבריו של בריבי ניכר שאינו בקי בתרגולים - רבי יוסי בר' חנינא היה מדבר בשבחו של חזקיה הצדיק שכל ימיו היה מסתפק במועט שבמועט (וכמו שהגמ' - חולין פ"ז ע"א - השוותה אותו לר' חנינא בן דוסא שהיה מסתפק בקב חרובים מע"ש לע"ש), והיה מספר שחזקיה מרוב פרישותו לא היה אוכל תרנגולים שעפי"ר היו מפטמים אותם, דנחשב מאכל עשירים, ומפונקים שהתרגלו לכך (כתובות ס"ז ע"ב), ונהג כדברי חז"ל: (פסחים קי"ד ע"א) "לא תיכול אווזים ותרנגולים ויהא ליבך רודף עליך" - "מתאוה לאכול כל שעה שהורגלת" - רש"י ורשב"ם...

חזקיה שכח שלעוף יש ריאה

עוד שם. יש דעה ששכח: "...והודיע לנו רבי יוסי בר' חנינא בזה שחזקיה מנע עצמו מאכילת תרנגולים עד כדי כך ששכח שהריאה בעוף חבויה בין צלעותיה..."

החתם סופר שם:

"... ס"ל לחזקי' שאין זה ריאה אלא אבר אחר המשמש בעוף כמו ריאה בבהמה אבל אין לו טבע ריאה ולא דיני טרפות ריאה .... הוה ס"ל לחזקי' שגם ריאה דעוף כן הוא ומסיק דאינו בקי בטבע תרנגולים ועופות שיש לריאה שלהם כל טבעי ודיני ריאה רק [=אלא] שאין לה חתוך אונות: [יושם לב שהחתם סופר מוסיף "ועופות", תוספת רבת משמעות לאחר שמתברר, כפי שהובא לעיל, שחזקיה מנע עצמו רק מאכילת תרנגולים. י.ק.]

חזקיה חשב שלעוף יש איבר אחר המשמש כמו ריאה בבהמה

ניכר שלשון בדיחותא הוא

רש"י שם:
"ניכר שאינו בקי בתרגולים - אינו רגיל לאכול תרנגולים לפיכך לא ידע אם יש להן ריאה ולשון **בדיחותא הוא**"

צני רבי חייא הס התאומים יהודה וחזקיה שחיו בתחילת הדור הראשון לאמוראים. רש"י במסכת חולין דף קו עמוד א' אומר "....וחזקיה תנא הוא", וכן התוספות במסכת עבודה זרה דף לח עמוד ז': "...אין להקשות מהך צרייתא לחזקיה וזר קפרא דשרו לתנאי נינהו וקשישי מר' יהודה הנשיא הנזכר בזאת הצרייתא. אליהו הנביא גילה לרבי, שר' חייא וצניו שקולים כאבות, כמוצא צבא מליעא צדף פג עמוד א' "...וכן ליצחק, וכן ליעקב. - ולוקמינהו צהדי הדליו! - סברי: תקפי צרחמי, ומייתי ליה למשיח בלא זמניה. - אמר ליה: ויך דוגמתן בעולם הזה? - אמר ליה: איכא, רבי חייא וצניו".

בדפים יט: כ. מביאה הגמרא את דברי בני רבי חייא ודנה בהם ומהם כבסיס לדיון מקיף בדיני עופות. " אמרי בני ר' חייא: מצות מליקה, מחזיר סימנים לאחורי העורף ומולק. איכא דאמרי: אף מחזיר, ואיכא דאמרי: מחזיר דוקא. ומסתברא כמאן דאמר אף מחזיר, ממאי? מדקתני: השוחט מן העורף - שחיתו פסולה, העורף מן המולק - מליקתו כשרה..."

והנה ראיתי בדף נז עמוד א, שני דברים מתמיהים, לכאורה, ושאין לקבלם כפשוטם (במיוחד כשיודעים עד כמה גדול היה חזקיה בנו של רבי חייא).

- א. "חזקיה אמר: אין ריאה לעוף, ור' יוחנן אמר: יש לו..." [רבי יוחנן היה תלמידו של חזקיה].
- ב. "והא מדא"ר יוחנן יש לו וישנה כעלה של וורד בין אגפיים, מכלל דחזקיה סבר דלית ליה! אלא אמרי במערבא משמיה דר' יוסי ברבי חנינא: מדבריו של בריבי ניכר בקי בתרגולין".

על חזקיה אומר רש"י צדף נז עמוד א': "ש"ל צריכי - חזקיה שהיה גדול בדורו".

אי קשיא לי הא קשיא לי :

1. האם ייתכן שחזקיה, המלמד בדף יט עמוד ב כיצד היא מצוות המליקה "אינו בקי בתרגולין"?
2. האם ייתכן שחזקיה באמת התכוון כנשמע מפשט אמירתו שלעוף אין ריאה?

ראיתי בעניין מפרשים שונים הדנים באמירה זו של חזקיה, להלן מקצת מהדעות:

דבר המדע בימינו:

חזקיה ידע שריאת העוף אינה מתפקדת כריאת הבהמה ולכן לא קראה "ריאה" ולא קבע שדינה כדין ריאת הבהמה: בשונה מריאות היונקים נפח האוויר המצוי בריאות העוף אינו משתנה בין שאיפה לנשיפה, ובנוסף ברוב העופות מערכת הנשימה מורכבת משתי ריאות ותשעה שקי אוויר.